

Książka może być uznana za rodzaj komentarza teologicznego do wskazanej Deklaracji *Dominus Iesus*. Na podstawie monumentalnego dzieła Z. Kubackiego SI można by opracować *Encyklopedię teologii religii*. Uprawnia do tego nie tylko analiza spisu treści (który można by „przepracować” na listę artykułów encyklopedycznych i haseł) ale nade wszystko jej „zawartość”. *Last but not least* – omawiane dzieło Z. Kubacki SI rozpoczyna – na stronie przedtytułowej – dedykacją: „Dla mojej Mamy – z wdzięcznością”. Piękne słowa, tak wiele mówiące... Można jej zestawzić z pieśnią popularną swego czasu (nie tylko) u jezuitów (ale też i w innych zakonach), zaczynająca się od słów: „Matko ma, Zakonie mój, jam na wieki syn, jam na wieki Twój...”

Eugeniusz Sakowicz, Warszawa

Magdalena PŁOTKA, Joanna PYŁAT, Artur ANDRZEJUK (red.), *Filozofia na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie/Philosophy at the Polish University Abroad*, Wydawnictwo von Borowiecky, Warszawa-Londyn 2014, ss. 308.

Ośrodkiem uprawiania filozofii jest od samego początku Polski Uniwersytet na Obczyźnie ze swoją aktualną siedzibą w Londynie, przy Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym. Tematyce tej poświęcone jest zbiorowe opracowanie, które otwiera dedykacja prof. dr. Wojciechowi Falkowskiemu, długoletniemu rektorowi PUNO (s. 5) i fotografia z żoną, dr Bernice McManus-Falkowską (s. 6). Po *Spisie treści/Table of contents* (s. 7-8) opublikowany został list prof. dr hab. H. Taborskiej, aktualnego rektora PUNO (s. 9). Studium zawiera 19 tekstów: Magdalena Płotka, Artur Andrzejuk, *Polski Uniwersytet na Obczyźnie i filozofia. Wprowadzenie/The Polish University Abroad and the philosophy. Foreword* (s. 11-21); Artur Andrzejuk, *Profesorowie wśród wykładowców PUNO (1939-2009). Sylwetki Uczonych/Philosophers among the lecturers of PUA (1939-2009). Profiles of Scholares* (s. 23-54); Dawid Lipski, *Oskar Halecki i Polski Uniwersytet za Granicą/Oskar Halecki and Polish University Abroad* (s. 55-62); Michał Krajski, *Kartezjusz jako prekursor heglizmu w ujęciu Adama Żółtowskiego/Descartes as the precursor of Hegel's philosophy in Adam Żółtowski's account* (s. 63-67); Magdalena Płotka, *Eugeniusz Jarra o polskiej myśli politycznej/Eugeniusz Jarra on Polish political thought* (s. 69-76); Marcin

Andrusieczko, *Jan Ostrowski-Naumoff o filozofii współczesnej/Jan Ostrowski-Naumoff about contemporary philosophy* (s. 77-80); Arkady Rzegocki, *Realistyczny idealista. Recz o Zdzisławie Stahlu/Realistic idealist. On Zdzisław Stahl* (s. 81-88); Jerzy Niepsuj, *Etyka wojskowa w ujęciu o. ppłk. prof. Józefa Marii (Innocentego) Bocheńskiego OP/Military ethics in terms of the father Joseph Bocheński* (s. 89-112); Jacek Grzybowski, *Ojczyzna i naród w myśli J. M. Bocheńskiego – Polaka i emigranta/ Fatherland and the nation – reflections of the father Joseph M. Bocheński OP – the Pole and emigrant* (s. 113-126); Krzysztof Dybciak, *Filozofowanie Tymona Terleckiego – między personalizmem a hermeneutyką/Philosophizing of Tymon Terlecki – between personalizm and hermeneutics* (s. 127-137); Izabella Andrzejuk, *Filozofia w myśli historycznej i politycznej Tymona Terleckiego/ Philosophy in historical and political thought of Tymon Terlecki* (s. 139-147); Michał Zembrzusi, *O związku myślenia i działania – Wiesław Strzałkowski jako historyk filozofii/On relations between thinking and acting – Wiesław Strzałkowski as a historian of philosophy* (s. 149-161); Joanna Pyłat, *Wpływ koncepcji filozoficznych i postaw życiowych ks. Jerzego Mirewicza (TJ) i ks. Józefa Guli (TChr) na kształt i charakter środowisk polskich w Londynie/The influence of philosophical accounts and attitudes to life of the father Jerzy Mirewicz and the father Józef Gula on the charakter of Polish emigre in London* (s. 163-174); Anna Kazmierczak-Kucharska, *Koncepcja świętości w filozofii ks. Jerzego Mirewicza/The concept of Holiness in Jerzy Mirewicz's philosophy* (s. 175-181); Ewa Szumilewicz, *Irena Szumilewicz-Lachmann – postać i myśli/Irena Szumilewicz-Lachmann – figure and thought* (s. 183-192); Mariusz Grygianiec, *Ontologia reistyczna Czesława Lejewskiego/Czesław Lejewski's reistic ontology* (s. 193-207); Joanna Pyłat, *Prof. Halina Taborska – filozof, estetyk, rektor PUNO/Prof. Halina Taborska – philosopher, esthetician, rector of PUA* (s. 209-213); Jarosław Gałuszka, *Filozoficzne wzorce Marka P. Prokopa a jego rozważania o ateizmie/Philosophical models of Mark P. Prokop and his reflections on atheism* (s. 215-226); Artur Andrzejuk, *Filozofia na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie w latach 1939-1990/Philosophy at the Polish University Abroad 1939-1990* (s. 227-235); Joanna Pyłat, *Aneks I. Wkład filozofii i filozofów w historię, rozwój i dorobek naukowy Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie/Appendix I. The contribution of philosophy and philosophers to the history, development and scientific achievements of Polish University Abroad in London* (s. 237-254).

Na zakończenie zamieszczono *Noty o autorach/Notes about of the authors* (s. 255-258) i *Aneks II Wybór dokumentacji/Appendix II. Selection of documentation* (s. 259-299) oraz *Indeks osobowy/Name index* (s. 301-308).

Zawartość książki tak charakteryzują jej redaktorzy: „W ręce Państwa oddajemy zatem monografię poświęconą filozofii uprawianej na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie. Publikacja obejmuje osiemnaści artykułów, które wprowadzają zarówno w ogólną problematykę filozoficzną, jak i omawiają poszczególne sylwetki najważniejszych myślicieli związanych z PUNO” (s. 16). Warto dodać jeszcze jedno wyjaśnienie: „Kolejność następujących rozdziałów podyktowana została przez kryterium chronologiczne” (s. 16).

Prezentowana na łamach studium myśl filozoficzna polskich badaczy ma dwa znaczące odniesienia. Po pierwsze, czerpie z szerokiego doświadczenia z Polski oraz z licznych szkół i środowisk. Z drugiej zaś strony jest szczególnie otwarta na najnowsze tendencje, zwłaszcza kręgów anglosaskich. W takiej sytuacji powstały liczne i zarazem ciekawe propozycje. Taki szeroki kontekst wskazuje, że proponowane przemyślenia nie są zbyt prostą i schematyczną ofertą. Wskazując na obecność filozofii na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie trzeba pamiętać, że dyscyplina ta „stanowiła jedną zawsze istotny element kształcenia w ramach innych studiów humanistycznych (historii, polonistyki, kultury polskiej, politologii) zarówno dlatego, że stosunkowo często organizowano kursy (niekiedy jednosemestralne) i seminaria, przygotowujące słuchaczy do zdania egzaminów końcowych na poszczególne stopnie naukowe (wielu słuchaczy zobowiązanych było do zdania egzaminów z filozofii bądź wstępu do filozofii lub logiki), ale także z tego powodu, że filozofowie związani z uczelnią swoją pracą naukowo-badawczą (wyrażoną najczęściej w formie publikacji i wykładów) oraz postawą etyczno-moralną kształtowali charakter tej uczelni i tworzyli jej specyficzną (niepowtarzalną) atmosferę” (s. 238). Jest to ważna uwaga dla zrozumienia specyfiki PUNO, jego trwania i pełnienia wielkiej postęgi. Książka ta wskazuje na kulturalne oraz naukowe znaczenie Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie.

Słusznie stwierdza dr Joanna Krystyna Pyłat: „Wierzyć należy, że niniejsza publikacja przyczyni się zarówno do poszerzenia wiedzy o Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie, jak i przede wszystkim przybliżenia informacji na temat dorobku naukowego filozofów związanych z tą placówką” (s. 254). Wydaje się, że każda z przywołanych wiodących postaci zasługuje na samodzielną monografię.

Ważnym atutem książki są wszystkie materiały w języku angielskim. Jak pisze w *Przedmowie* prof. dr hab. Halina Taborska, obecny rektor PUNO, „książka poświęcona «Filozofii na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie (1939-2009)» jest ważnym krokiem w procesie przywracania nauce i kulturze narodowej spuścizny emigracyjnej. Wzbogaci ona historię filozofii polskiej, wprowadzając do niej działających poza krajem akademików – duchownych i świeckich – którzy kierowali swą uwagę, na różnych etapach działalności dydaktycznej oraz pisarskiej, ku nauce określonej w «Historii filozofii» Władysława Tatarkiewicza, cennym podręczniku kolejnych pokoleń filozofów, jako wiedza «o tym, co dla ludzkości najważniejsze i najcenniejsze»” (s. 9). Interesująca jest też uwaga podsumowująca prof. dr. hab. Artura Andrzejuka: „Można więc zaryzykować roboczą hipotezę, że na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie uprawiano filozofię w sposób charakterystycznie polski, na który – zgodnie z propozycją Wiesława Strzałkowskiego – składał się konkretyzm w filozofii bytu, praktycyzm w etyce i filozofii politycznej oraz moralizm we wszystkich podejmowanych zagadnieniach «okołofilozoficznych»” (s. 235).

Profesor A. Andrzejuk stwierdza: „Nie jest wykluczone, że gdy dotrzemy do «punowskiej» *the history of philosophy itself* to będziemy mogli usytuować Polski Uniwersytet Na Obczyźnie na godnym miejscu pomiędzy – nie tak licznymi przecież – ośrodkami filozofii polskiej w XX wieku” (s. 54).

bp Andrzej F. Dziuba, Łowicz